

En starkare arbetslinje

Fler jobb, ett skapande arbetsliv,
en aktiv arbetsmarknadspolitik
och trygghet för förändring

Innehållsförteckning

En Starkare Arbetslinje	3
Kreativa Sverige – den jobbskapande politiken	5
Entreprenören – inte bara storföretagen	5
Tjänstesektorn – inte bara industrin	5
Jobbskapande – inte bara jobbvärnande	6
Förändringstrygghet - inte bara inkomstrygghet	6
Det skapande arbetslivet	7
Det hållbara arbetslivet	7
Det rättvisa arbetslivet	8
Det kreativa arbetslivet	9
Avvägningar inom den aktiva arbetsmarknadspolitiken	11
Med rättigheter och möjligheter följer plikt och skyldigheter	11
Arbete efter förmåga	12
Kunskap och utbildning	13
Omställningen – på vägen till nytt jobb	13
Större möjligheter att bidra efter förmåga	14
Avvägningar inom arbetslöshetsförsäkringen	15
Lägre avgifter	16
Starkare inkomstrygghet	16
Krav utan kränkning	17
Starkare förändringstrygghet	17

Detta dokument ingår i rådslagsomgång 2. Remisstiden för att inkomma med idéer, förslag och synpunkter är 12 december 2008.

Skicka in dina synpunkter till Socialdemokraterna, **JOBBRÅDSLAGET**,
105 60 Stockholm eller till jobb@sap.se.

En Starkare Arbetslinje

Vi socialdemokrater är övertygade om att alla har förmågan att bidra till Sveriges utveckling. Vi är också övertygade om att alla har något att vinna på att utveckla och stärka den förmågan. Vi vill skapa ett Sverige som utvecklas genom människors kraft och vilja – inte genom rädsla och oro. Alla ska ha möjlighet att ta sin del av ansvaret – för sin egen och Sveriges utveckling.

I det förra riksdagsvalet underkände väljarna vår jobbpolitik. Vår tolkning är att många anser att vi inte hävdade arbetslinjen tillräckligt starkt. Därför ägnar vi andra delen av jobbrådslaget till att utveckla en starkare arbetslinje.

Arbetslinjen går ut på att ta till vara varje människas vilja och förmåga att arbeta. Arbete och aktivitet ska alltid löna sig. Den som förlorar jobbet ska få stöd till att hitta ett nytt. Samtidigt ska de av oss som drabbas av arbetslöshet ta sin del av ansvaret för att söka jobb aktivt, att vidareutbilda sig, att byta yrke eller att flytta när så krävs. En starkare arbetslinje bidrar till Sveriges utveckling.

Vår arbetslinje har fyra försvarslinjer: För det första måste vi föra en offensiv politik för att skapa nya jobb. För det andra vill vi etablera ett skapande arbetsliv som hindrar utslagning. För det tredje vill vi föra en aktiv arbetsmarknadspolitik som skapar möjligheter – men som också ställer krav – så att de av oss som blivit arbetslösa hittar nya jobb. Och för det fjärde måste vi ha en väl fungerande inkomsttrygghet för dem av oss som förlorar jobbet.

Jobbrådslaget har under året som gått lagt starkt fokus på att utveckla politiken för fler jobb. I april 2008 presenterade Jobbrådslaget ett offensivt program för fler jobb med 124 konkreta punkter. Vid Jobbtoppmötet den 12 maj diskuterades den jobbskapande politiken. Partistyrelsen antog ett uttalande som ställde sig bakom den nya inriktningen för den jobbskapande politiken – för entreprenörskap, för tjänstesektorn och förändringstryggheten. Nu har vi lagt jobbpolitikens bottenplatta, en kraftfull politik för fler jobb. Detta arbete är emellertid inte avslutat. Vi behöver ständigt utveckla den jobbskapande politiken.

Ett skapande arbetsliv är en avgörande del av en starkare arbetslinje. Ett skapande arbetsliv är grunden för att fler ska kunna bidra med mer. Vi måste hitta formerna för ett välkomnande arbetsliv som inte leder till utslagning. Det handlar också om att skapa ett rättvist och hållbart arbetsliv där många fler har möjlighet att förverkliga sina drömmar. Och ett kreativt arbetsliv där nya idéer skapas och fler känner lust att lära för att förverkliga dem.

En stärkt aktiv arbetsmarknadspolitik innebär både stärkt trygghet för förändring och god kontroll av att de av oss som förlorat jobbet aktivt söker ett nytt. Den som drabbas av arbetslöshet ska kunna ställa höga krav på ett gott stöd och utvecklingsmöjligheter av hög kvalitet, samtidigt som hon eller han givetvis måste ta sin del av ansvaret för att hitta ett nytt jobb.

En väl fungerande arbetslöshetsförsäkring är en avgörande del av en starkare arbetslinje. Vårt mål är en arbetslöshetsförsäkring som bidrar till rörlighet på arbetsmarknaden och som lägger grunden för en bred uppslutning kring öppenhet och omvandling i svensk ekonomi. Alla ska kunna känna en väl grundad tilltro till att arbetslöshetsförsäkringen fungerar som den ska – att den ger en pålitlig inkomsttrygghet och att den inte missbrukas. Arbetslöshetsförsäkringen får aldrig ses som ett bidrag. Det är en inkomstförsäkring under en arbetslöshetsperiod för dem av oss som förlorar jobbet och som ska motsvaras av tydliga krav på aktivitet.

Den borgerliga regeringen har genomfört en mängd försämringar i välfärden och på arbetsmarknadens område. Den aktiva arbetsmarknadspolitiken har nedmonterats. Regeringens politik innehåller allt mindre utbildning, allt större andel av de arbetslösa hänvisas till helt passiva åtgärder och allt större trixande med statistik. Högkonjunkturen har passerat dem som står längst ifrån arbetsmarknaden helt obemärkt.

Avgiften till a-kassan har höjts kraftigt för att finansiera stora skattesänkningar – mest till dem som redan har mest. Samtidigt har en mängd försämringar införts i a-kassan riktade mot olika grupper. Effekten av regeringens politik är att uppåt en halv miljon människor har lämnat a-kassan och nu står utan försäkring mot arbetslöshet. Dessutom försvagas löntagarnas organisationer och lönerna utsätts för press nedåt.

Behovet av en starkare arbetslinje är större än någonsin. Globaliseringen och den tekniska utvecklingen ställer växande krav på kompetensutveckling och omställning i arbetslivet. Förändringarna går fort. Arbetsplatser etableras och försvinner. Fler upphandlingar och hårda resultatkrav slimmar organisationer och har skapat fler tillfälliga och osäkra anställningar.

Det finns kanske ingen viktigare uppgift för socialdemokratin än att bygga ett brett stöd bland olika grupper i vårt land för en starkare arbetslinje i nästa val. Den socialdemokratiska arbetslinjen måste utvecklas på ett sådant sätt att den återigen kan få stöd av en majoritet av befolkningen. Det innebär många svåra avvägningar: Vad är den rätta balansen mellan rättigheter och skyldigheter för dem av oss som drabbats av arbetslöshet? Hur ställer vi krav på människor utan att kränka? Hur skapar vi en väl fungerande inkomsttrygghet vid arbetslöshet som också lämnar utrymme för utveckling av vår välfärds andra delar? Hur kan vi bättre rusta dem av oss som söker jobb för de nya möjligheter som växer fram?

Vi vill bygga ett rikt och jämlikt Sverige. Därför måste vi göra rätt prioriteringar när vi bygger vidare på välfärden och vässar jobbpolitiken. Den borgerliga regeringen har genomfört en massiv nedrustning av hela arbetsmarknadspolitiken och andra delar av välfärden. Det är utgångsläget. Det är omöjligt att med ett pennndrag ta bort skadeverkningarna av den borgerliga politiken. Socialdemokratin behöver därför göra en klar prioritering av vilka investeringar och reformer som är viktigare än andra och som måste få gå före. Vi samlas till

rådslag för att diskutera dessa avvägningar. Tillsammans ska vi hitta den rätta balansen i en rättvis och effektiv politik för Sveriges framtid.

Kreativa Sverige – den jobbskapande politiken

Jobbpolitiken har alltid varit central för socialdemokratin. Vi vet att inga insatser för jobb blir framgångsrika om inte också hela den ekonomiska politiken syftar till full sysselsättning och kamp mot arbetslöshet. Grunden för jobbtillväxten är en väl fungerande lönebildning och arbetsmarknad, statsfinansier i ordning och god ekonomi i kommunsektorn. En ekonomisk politik som håller räntor och inflation nere och konsumtion uppe gör att svenska företag kan växa och anställa. Tillgång till välfärdstjänster av god kvalitet är också av avgörande betydelse.

Entreprenören – inte bara storföretagen

Vi har ofta sett till företagets behov men ibland glömt bort företagaren eller entreprenören. Vi är löntagarnas parti, men också företagarnas. Skälen för att välja entreprenörskap är skiftande; att förverkliga en dröm; att slippa underordna sig; att få visa att man kan och att det går; att skapa något som växer; att tjäna pengar. Entreprenörernas idéer, kreativitet, vilja och envishet skapar framtidstro och nya jobb. Vår politik ska underlätta för entreprenören att anställa och expandera, administrera, exportera och få tag i kapital. Vi vill också att det ska vara enkelt och tryggare än i dag att röra sig mellan företagande och lönearbete. Sverige behöver fler kvinnor och män som vågar vara nybyggare och eldsjälar.

Vi vill göra entreprenörskap till en del i det svenska utbildningssystemet på alla nivåer. Företag ska vara bra arbetsgivare och det ska vara lätt att göra rätt. Vi vill inrätta en Trygghetsgaranti för företagare: Vi vill ha ett ”Starta-åter-stöd” för driftiga företagare som misslyckats med en av sina idéer och behöver en ny chans för att komma igen.

Tjänstesektorn – inte bara industrin

Vi vet hur viktigt det är att i ett litet exportberoende land föra en politik som gynnar och utvecklar industrin. Vi behöver fortsätta investera i strategiska forskningsprogram och prioritera forsknings- och utvecklingsinsatser som innebär ökad konkurrenskraft för företagens svenska verksamheter. Men Sverige är inte längre ett renodlat industrisamhälle. Tjänstesektorn växer snabbt. Vi socialdemokrater vill stimulera framväxten av nya jobb i tjänstesektorn, men till skillnad från regeringen vet vi att det är högre upp i förädlingskedjan som framtidsjobben finns.

Sverige behöver mer utbildning, forskning och utveckling för ökad internationell konkurrenskraft i den högproduktiva tjänstesektorn. Vi vill investera i besöksnäringen bland annat genom att locka till oss fler stora evenemang. Vi vill genomföra ett framtidsprogram för de kreativa branscherna och uppmuntra företagare inom design, musik och upplevelseindustri. Exporten av tjänster som kommer från välfärden bör öka. Vi vill investera mer forskningsresurser till tjänstesektorn.

Jobbskapande – inte bara jobbvärnande

Den svenska modellen med omställningstrygghet har gjort att svenska löntagare varit förändringsbenägna och att Sverige stått sig väl i den internationella konkurrensen. Men globaliseringen har också skapat oro, inte minst på mindre orter där strukturomvandlingen gått snabbt och många förlorat jobben. Vi socialdemokrater måste vässa vår jobbskapande näringspolitik så att vi tar vara på möjligheterna i förändringen. Vi ska stimulera forskning, innovationer och entreprenörer som vågar det nya. Arbetsmarknaden måste fortsatt präglas av samverkan – och av jämnstarka parter.

Gott partnerskap mellan kommun och näringsliv ska vara ett signum för socialdemokratiskt styrda kommuner. Offentlig upphandling måste bli bättre på att främja nya idéer och lösningar. Vi vill också uppmuntra innovationsarbete på arbetsplatserna i samverkan mellan arbetsmarknadens parter, forskning och samhälle. En väl fungerande infrastruktur är avgörande för både företagets konkurrenskraft och arbetsmarknadens rörlighet.

Förändringstrygghet - inte bara inkomstrygghet

Vi socialdemokrater tror inte på fruktan som drivkraft för jobb och minskad arbetslöshet. Vi tror däremot på de möjligheter som finns i förändringen. Inkomstryggheten är viktig, men enbart den hjälper inte människor vidare. Vi vill skapa en mångfald av utbildningsmöjligheter av hög kvalitet som gör att människor kan välkomna ekonomins omställning.

Kompetensutveckling ger företagen större kompetens och ökar människors möjlighet att delta i omvandlingen. Sådana investeringar motverkar också brist på arbetskraft.

Vi vill fortsätta utbyggnaden av högskolan, anpassa omfattningen bättre till arbetsmarknadens behov. Vi vill också genomföra ett Yrkeslyft och utveckla ett Yrkesvux. Framväxten av omställningsavtal mellan arbetsmarknadens parter är mycket positiv. Vi vill tillsammans med parterna på arbetsmarknaden utveckla ett system för kompetensutveckling i arbetslivet. Vi socialdemokrater vill stärka ungas rätt till praktik i gymnasiet och på högskolan.

- Partistyrelsen antog vid Jobbtoppmötet den 12 maj ett uttalande om den jobbskapande politiken med ovanstående innehåll. På vilka sätt kan vi ytterligare vässa den jobbskapande politiken?

Det skapande arbetslivet

Ett skapande arbetsliv är en avgörande del av en starkare arbetslinje. Ett skapande arbetsliv är grunden för att fler ska kunna bidra med mer. Vi måste hitta formerna för ett välkomnande och utvecklande arbetsliv som inte leder till utslagning. Det handlar också om att skapa ett rättvist arbetsliv där fler har möjlighet att förverkliga sina drömmar. Det handlar om att skapa ett kreativt arbetsliv där nya idéer skapas och fler känner lust att lära för att förverkliga dem.

Arbete är grunden för vår försörjning, det ger oss en tillhörighet och kan ge oss möjlighet att förverkliga våra livsdrömmar. Jobbet är något mer än bara försörjning. Jobbet kan handla om självförverkligande, lärande och gemenskap.

Arbetslivet förändras ständigt. När nya och bättre jobb skapas ökar produktiviteten samtidigt som välfärden stärks. För att människor ska välkomna förändringen krävs trygghet och chansen att börja om på nytt. Det krävs också breda möjligheter att omskola sig och att byta yrke under ett långt och rikt arbetsliv.

Men alla upplever inte utveckling på jobbet. Arbetslivet ställer allt högre krav på flexibilitet och att arbetsuppgifter utförs på ibland udda och obekväma arbetstider. De hårt styrda jobben som utförs under stark tidspress blir fler liksom de otrygga anställningarna. Utsatt ensamarbete blir allt vanligare.

Villkoren på jobbet är starkt förknippade med klass och kön. Alltför många slås ut för tidigt i arbetslivet – framför allt kvinnor. Det råder en klar skillnad mellan hur mycket frihet, förmåner och utbildning kvinnor och män får i arbetslivet. LO-kvinnor har minst möjligheter att påverka sitt jobb och minst förmåner i jobbet. Risken för att drabbas av skador och ohälsa i jobbet är tydligt klass- och könsbunden.

Att forma ett skapande och hållbart arbetsliv är att skapa möjligheter för det stora flertalet att jobba fram till pensionen. Det är en av vår tids största utmaningar. Vi måste bli bättre på att ta tillvara allas kunskaper och förmågor. Det behövs nya och öppnare arbetsorganisationer, som accepterar att människor inte alltid kan ge 100 procent på jobbet och som uppmuntrar dem som vill ta på sig nya arbetsuppgifter. Fler ska ha möjlighet att utbilda sig. Inflytandet över det egna arbetet och arbetstiden ska öka. I en öppen och tillåtande arbetsorganisation anses lärotid som lika viktig som produktionstid.

Det hållbara arbetslivet

Sverige ska leda samhällsutvecklingen. Under många år har vi ansträngt oss för att ligga i framkant i arbetsmiljöarbetet. De investeringar som gjorts har bidragit till att arbetslivet blivit både säkrare och tryggare. Men samtidigt som arbetsmiljön har förbättrats i allmänhet, har den också försämrats på en rad områden.

Belastningsskadorna ligger kvar på en hög nivå – och kvinnor är särskilt utsatta. Arbetsmarknaden är fortfarande könsuppdelad och den fysiska arbetsmiljön anpassas efter männens förutsättningar. Trögrörliga organisationer som inte tar in nya kunskaper och erfarenheter sliter på människor, som inte får möjlighet att göra sitt jobb på bästa sätt. Det gäller inte minst för kvinnor inom vården och omsorgen.

I många yrken har stressen ökat. Det egna handlingsutrymmet har minskat för att klara en allt tuffare produktionstakt. Det moderna arbetslivet innebär nya krav på individen, vilket har resulterat i nya former av ohälsa. Många upplever att de saknar kontroll över den egna arbetssituationen. Allt fler drabbas av kronisk trötthet och stress. Möjligheterna till kontroll och inflytande varierar kraftigt mellan olika yrken, högre utbildning och lön innebär mer kontroll och inflytande.

Uthyrnings- och bemanningsbranschen växer snabbt. Knappt en procent av arbetskraften är idag sysselsatt i bemanningsföretagen. Det finns all anledning att utgå ifrån att allt fler kommer att arbeta inom branschen framöver. Anställda på bemanningsföretag har som alla andra rätt att känna trygghet på sin arbetsplats. De som är inhyrda eller utlånade ska inte löpa risk att behandlas sämre än andra.

- Vi vill att Sverige ska vara en förebild med moderna arbetsplatser som erbjuder en människovänlig arbetsmiljö. Men utvecklingen går nu åt fel håll. Belastningsskadorna och den stressrelaterade ohälsan ligger kvar på en hög nivå och dödsolyckorna ökar. Vilka förändringar krävs för att skapa en hållbar arbetsmiljö? Hur kan arbetslivet anpassas så att alla ska kunna delta även när de inte kan prestera för fullt? Vilka insatser krävs för att fler ska känna att de har kontroll och inflytande över sin arbetssituation?

Det rättvisa arbetslivet

Socialdemokratiens mål om full sysselsättning är inte minst viktigt för jämställdheten eftersom arbete är grunden för ekonomisk självständighet. Även om sysselsättningsgraden bland svenska kvinnor i jämförelse med hur det ser ut i flertalet andra länder är hög, så är kvinnors sysselsättning lägre än mäns. Sysselsättningen är även lägre bland lågutbildade kvinnor än högutbildade.

Svensk arbetsmarknad är könsuppdelad. Kvinnors och mäns arbetsvillkor är på många sätt olika och orättvisorna stora. Det ”manliga” och de arbeten som idag utförs av män värderas högre än det ”kvinnliga” och de arbeten som utförs av kvinnor. Detta tar sig bland annat uttryck i att kvinnor, särskilt de unga, i hög grad får deltids- och tidsbegränsade anställningar istället för fasta heltidsanställningar som dominerar bland män. Inte sällan används kvinnor, men även ungdomar, som en flexibilitetsbuffert på arbetsplatser som till exempel rings in vid behov. Ett stressigt arbetsliv med slimmade arbetsorganisationer tycks också ha fått större

genomslag i kvinnors arbeten. Många kvinnor orkar inte jobba mer än deltid för att arbetslivet är alltför slitsamt. Kvinnors sämre villkor i arbetslivet innebär en lägre grad av ekonomisk självständighet och ett större beroende av en partner och/eller av välfärd.

Kvinnors och mäns olika villkor i arbetslivet måste också ses i ljuset av traditionellt könsrollstänkande, där kvinnor tar och förväntas ta huvudansvar för föräldraskap och hemarbete. Arbetsgivare vet att de flesta kvinnor kommer att få barn och att detta kommer att påverka kvinnors närvaro på jobbet negativt. Detsamma antas inte hända när män får barn. Män förväntas inte förändra sitt arbetskraftsdeltagande på grund av barn. Att nå mer rättvisa villkor i arbetslivet handlar således inte bara om att stärka kvinnors rätt till fasta heltidsanställningar utan också om att förändra synen på kvinnligt och manligt, vem som tar ansvar för hemarbetet och barnen.

Vi vet att ofrivilligt deltidarbete inte bara ger sämre inkomst just här och nu, utan att det försämrar inkomsten under hela livet. Vi vet att korta tidsbegränsade anställningar innebär mer ensidiga och monotona arbetsuppgifter, mindre frihet och sämre möjligheter till utveckling i jobbet, och till att få en fast anställning. Detta påverkar även hälsan negativt. Orättvisorna i arbetslivet bidrar starkt till att klyftorna mellan kvinnor och män består livet igenom.

Så får det inte fortsätta. Sverige tjänar på rättvisa.

- Vi tycker att anställningstrygghet är viktigt. Men behovet av flexibilitet och tillgänglighet tycks öka. Hur ska vi skapa en rimlig balans mellan arbetslivets behov och individens rättmätiga krav på trygga jobb med schysta anställningsvillkor? Hur ska vi komma åt det faktum att det framför allt är kvinnor som drabbas av sämre anställningsvillkor?
- Ett vanligt hinder för att kunna försörja sig på sitt jobb är ofrivilligt deltidarbete. Vi anser att alla som vill ska ha rätt att jobba heltid. I några kommuner och landsting har facket och arbetsgivarna tecknat kollektivavtal om att de som vill ska få jobba heltid och att nyanställningar ska vara på heltid. Dessa avtal skulle kunna tjäna som förebild för större delar av arbetsmarknaden. Räcker den modellen för att minska deltiderna?

Det kreativa arbetslivet

Sveriges välstånd bygger på att vi förmår skapa och ta till oss nya idéer. Lusten att lära är grunden för att nya och bättre jobb skapas när gamla försvinner. Att fler får mer möjligheter till utveckling och utbildning är därför avgörande för att Sverige ska leda samhällsutvecklingen.

Det livslånga lärandet är en viktig beståndsdel i ett Sverige som utvecklas. Fler ska få del av det livslånga lärandet. Många får idag den utbildning som de behöver av sin arbetsgivare – men sådana möjligheter måste komma fler till del. Vidareutbildning är betydligt mer sällsynt bland arbetare än bland tjänstemän.

Personalutbildning och vidareutbildning bidrar till att skapa större trygghet. Det ger större rörlighet på arbetsplatserna och större öppenhet för förändring. Utbildning gynnar inte bara den som arbetar. Sverige utvecklas och nya möjligheter öppnar sig för arbetsgivaren. Det behövs nya investeringar i lärande i arbetslivet. De som inte trivs med sitt arbete, men som inte ser möjligheter att komma vidare upplever alltför ofta fysiska besvär, olustkänslor och trötthet.

Samtidigt blir utbildning alltmer en färskvara. Många måste bygga på sin kunskap för att långsiktigt kunna behålla jobbet eller för att kunna byta jobb. Men allt färre får kompetensutveckling på sina jobb. Därför måste möjligheterna till kompetensutveckling stärkas. Vi vill skapa en kompetensförsäkring som ger större möjligheter till utbildning i arbetslivet. Genom att ge personer vars kunnande inte längre stämmer med företagets behov en möjlighet till vidareutbildning förebygger vi arbetslöshet och stärker arbetslinjen. Det behövs också en bättre struktur för yrkesvalidering.

Människor slås ut i arbetslivet. Många upplever att de har mycket små möjligheter att påverka sina arbetsuppgifter och att förändra arbetsplatsen. Hierarkiska arbetsplatser välkomnar inte delaktighet och inflytande. Dåligt fungerande organisationer, bristande ledarskap från otydliga chefer och små möjligheter till lärande och utveckling är några av de viktigaste orsakerna till varför människor slås ut från arbetslivet. För att leda utvecklingen måste vi i Sverige i stället frigöra människors kraft och investera i utrymme för kreativitet i arbetet.

Gränsen mellan arbete och fritid har tunnats ut i många yrken och branscher. Modern teknik underlättar ett mer rörligt arbetsliv framförallt för tjänstemän. Arbetsdagen kan börja i telefon på väg till jobbet och sluta med att läsa mejlen en sista gång innan man går och lägger sig. För många blir jobbet lättare med ny teknik. Inflytande över den egna arbetstiden ökar för vissa. Men för andra kan gränsdragningen bli ett problem och bidra till stress.

Det stora flertalet saknar emellertid möjlighet att styra det egna arbetet och sin arbetstid. Det rörliga arbetslivet kan försämra möjligheten att få livet att fungera. Man är inte längre helt ledig och har inte längre möjligheten att ta en välbehövlig paus. Vi måste skapa ett arbetsliv med en rimlig arbetstakt.

- Utbildning i arbetslivet blir allt viktigare, men tillgången till utbildning är skevt fördelad. Vikarier och visstidsanställda får mindre utbildning än de med fasta jobb. De som har kort utbildning får mindre utbildning än dem med längre utbildning. Vi vill bygga upp en kompetensförsäkring som ger dem som behöver uppdatera sitt kunnande större

möjligheter till utbildning. Den skulle kunna finansieras gemensamt i en trepartsöverenskommelse mellan staten och arbetsmarknadens parter. Vad tycker du?

- I många yrken är gränsen mellan vad som är arbete och fritid hårfin. För vissa innebär det mer frihet och inflytande i jobbet, medan andra upplever det som stressande och frustrerade. Vilka förändringar krävs för att det stora flertalet ska få ett ökat inflytande över sitt jobb? Hur uppnår vi en sund balans mellan arbete och fritid?

Avvägningar inom den aktiva arbetsmarknadspolitiken

Med rättigheter och möjligheter följer plikt och skyldigheter

Vi socialdemokrater är övertygade om att alla har förmågan att bidra till Sveriges utveckling liksom vi är övertygade om att alla har något att vinna på att utveckla och stärka den förmågan. Vi menar att politikens uppgift är att skapa möjligheter för människor att ta sin del av ansvaret för att utveckla sin förmåga. Men med rättigheter och möjligheter följer också plikt och skyldigheter.

Arbetslinjen bygger på rättigheter, möjligheter och skyldigheter. Den av oss som förlorar sitt arbete har rätt till stöd för att börja om eller gå vidare. Möjligheter till utbildning, praktik eller subventionerade anställningar måste alltid hålla hög kvalitet. På så vis kan fler ta vara på de nya chanser som en ekonomi i utveckling ger.

Förändringstryggheten är – liksom inkomstryggheten – ett nav i arbetslinjen. Den handlar om rätten till en bra och effektiv förmedling av arbeten, rätten till kompetent vägledning och andra aktiva insatser som underlättar vägen till ett nytt jobb; utbildning, praktik och subventionerade anställningar.

Arbetslinjen innebär också skyldigheter, som att arbeta efter förmåga, att aktivt söka jobb och utveckla sin kompetens och sin arbetsförmåga. Vara beredd att ställa om – att byta yrke, vidareutbilda sig, omskola sig eller flytta när så krävs.

Att utveckla den aktiva arbetsmarknadspolitiken är en avgörande del av en starkare arbetslinje. Den aktiva arbetsmarknadspolitiken ger stöd till den som söker jobb. Men den aktiva arbetsmarknadspolitiken bidrar också till Sveriges ekonomiska tillväxt genom att den får fler att delta i arbetslivet och höjer deras kompetens. Den är också en del av uppföljningen av att de som förlorat jobbet söker efter ett nytt och tar de möjligheter till utveckling som erbjuds. Samrådet med arbetsmarknadens parter i arbetsmarknadspolitiken bör också utvecklas.

I den borgerliga argumentationen svartmålas den aktiva arbetsmarknadspolitiken för att bestå av passiviserande bidrag och meningslösa AMS-åtgärder. Det är helt fel. Den aktiva arbetsmarknadspolitiken är ett effektivt smörjmedel för arbetsmarknaden som dels ger individen stöd i omställningen och dels motverkar flaskhalsar och brist på arbetskraft i vissa sektorer. En aktiv arbetsmarknadspolitik är lönsam för hela Sverige.

En starkare arbetslinje bidrar till Sveriges utveckling. Den bygger på god inkomsttrygghet och en stark förändringstrygghet som åtföljs av bra kontroll. Den av oss som drabbats av arbetslöshet ska kunna ställa höga krav på både god inkomsttrygghet och förändringstrygghet av hög kvalitet, samtidigt som hon eller han måste ta sin del av ansvaret för att hitta ett nytt jobb.

Arbete efter förmåga

Arbetslinjen syftar till att ta till vara varje människas vilja och förmåga att arbeta. Det innebär att arbete och aktivitet alltid ska löna sig.

Den som förlorat sitt arbete ska få bra stöd för att hitta ett nytt. Arbetsförmedlingen måste bättre kunna möta varje människa utifrån hans eller hennes förutsättningar – och anpassa insatserna till var och en. Det personliga mötet är viktigt i det arbetet. Arbetsförmedlingen måste också ge stöd till ombytessökande – för att underlätta för människor att gå från ett jobb till ett annat och undvika arbetslöshet däremellan. God förmedling för ombytessökande ger större rörlighet på svensk arbetsmarknad och bättre matchning.

Vi får inte spilla någon tid för den som riskerar att bli arbetslös – eller just blivit det. Jobbsökandet måste starta så fort beskedet om uppsägning har kommit. De som har större behov av stöd ska få det snabbt. Personlig kontakt är viktig.

Arbetslinjen ska inte bara gälla i arbetslöshetsförsäkringen. Långvarigt beroende av försörjningsstöd måste brytas. När arbetslöshet är anledningen till att någon inte jobbar behöver den som har ekonomiskt bistånd kunna få del av Arbetsförmedlingens resurser för att få ett jobb.

För att få in en fot på arbetsmarknaden behövs kontakter. Tillgången på kontakter är mycket orättvist fördelade och styrs i hög grad efter vilken ställning i samhället människor har. Till exempel får fler infödda svenskar jobb genom informella kontakter än dem som är födda i utlandet. En väl utbyggd arbetsförmedling kan bidra till att utjämna skillnader i kontakter. De som kommit till Sverige nyligen bör i större utsträckning kunna ta del av Arbetsförmedlingens möjligheter.

En starkare arbetslinje ska ge större möjligheter till alla att delta i arbetslivet. Lönebidragen och stöden till funktionshindrade med nedsatt arbetsförmåga och tillgången till skyddade arbeten kan stärkas.

- Vi vill att arbetsförmedlingen ska vara till för alla som söker jobb och erbjuda dem möjligheter som stärker dem i att hitta nya jobb. Vad tycker du? Behöver arbetsförmedlingen förändras för att klara sitt uppdrag – och i så fall på vilket sätt?

Kunskap och utbildning

De av oss som förlorar sitt arbete ska ta sin del av ansvaret för att skaffa sig kunskaper som leder till jobb, men vi ska tillsammans se till att det finns bra utbildning och insatser av god kvalitet. Det är också vårt gemensamma ansvar att klargöra vilka slags investeringar som ger bäst möjlighet för olika människor att hitta ett nytt jobb.

Ger utbildning bäst möjligheter att komma igen – eller behövs snarare en praktikplats eller en anställning med stöd? Vilken slags utbildning är mest lämplig för den arbetssökande? Som arbetssökande är man skyldig att acceptera de möjligheter till utbildning som erbjuds. Den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen, och andra utbildningar som ger jobb, ska därför byggas ut så att fler får denna möjlighet.

Under 90-talskrisen blev kvaliteten i vissa arbetsmarknadspolitiska insatser lidande. Det är viktigt att alla insatser håller hög kvalitet och leder till jobb.

Arbetsmarknadsutbildning ska inte ersätta det reguljära utbildningssystemet – det handlar om utbildningar för vuxna som snart ger jobb. Behovet av längre utbildningar bör främst mötas inom ramen för vuxenutbildningen, högskolan och den kvalificerade yrkesutbildningen. Bättre fungerande kompetensutveckling i arbetslivet skulle bidra till mindre behov av utbildning hos dem som blir arbetslösa.

- Vi vill investera i utbildningar som ger jobb – även om det kräver mer resurser. Vi vill att fler arbetslösa ska få tillgång till arbetsmarknadsutbildning. Utbildningarna borde också vända sig till tjänstemän och högskoleutbildade som inte hittar jobb. De som har behov av längre utbildningar ska främst ha den möjligheten inom det reguljära utbildningssystemet. Vad tycker du?

Omställningen – på vägen till nytt jobb

Många arbetssökande hittar ett nytt jobb under de första månaderna – men vissa gör det inte. Då är det troligt att en mer intensiv insats behövs. Därför är en utbyggnad av den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen och andra utbildningar som leder till jobb nödvändig. Tillgången till arbetspraktik med bra handledning och utbildningsinnehåll samt subventionerade anställningar bör också bli bättre. Innehållet ska kvalitetssäkras. En högre subventionsgrad i anställningsstöden kan vara nödvändigt.

Den som varit arbetslös en tid ska ha rätt till ett flertal regelbundna möten med arbetsförmedlingen. En individuell handlingsplan ska upprättas som rymmer de insatser som arbetsförmedlaren anvisar. Otillräcklig kvalitet i insatserna riskerar att leda till passivitet. Om kvaliteten inte är hög blir det också svårare för arbetsförmedlaren att ha en konstruktiv dialog med den arbetssökande om tänkbara vägar tillbaka till jobb.

Den som förlorat sitt jobb ska ta sin del av ansvaret och ta vara på de möjligheter som finns för att hitta ett nytt jobb. Det kan till exempel handla om möjlighet till utbildning för ett nytt yrke. Men det kan också handla om möjlighet att försörja sig genom arbete på annan ort. Naturligtvis måste det finnas en rimlighet i kraven på den som söker jobb. Vi ska ha krav utan kränkning. Kraven på att flytta ska öka i en rimlig takt under tiden i arbetslöshet.

- Vi tycker att det är viktigt att bygga ut den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen och andra arbetsmarknadspolitiska utbildningar som ger jobb. Vi tycker att arbetssökande bör ha möjlighet att börja en arbetsmarknadsutbildning tidigt under arbetslöshetsperioden – även om det kräver större resurser. Vi tycker inte att den som säger nej till en lämplig anvisad insats ska ha rätt till ersättning eller ytterligare insatser. Vad tycker du?

Större möjligheter att bidra efter förmåga

De av oss som sökt arbete, gått utbildning eller deltagit i praktik men efter en lång tid ändå inte hittat nytt jobb kan ha andra behov än de som enbart kan täckas av arbetsmarknadspolitiska insatser. Vi tycker att de som är långvarigt arbetslösa ska få ett starkare stöd med ännu bättre individuell anpassning. Den som har tagit sin del av ansvaret under omställningen skulle kunna gå en längre utbildning eller få en mer varaktig anställning på villkor enligt kollektivavtal med stöd.

Alla som svarar upp mot arbetslinjens krav och tar sin del av ansvaret ska ges en möjlighet att bidra efter förmåga – även om man kanske inte kan möta de uppdrivna kraven på dagens arbetsmarknad. Subventionerade anställningar med villkor enligt kollektivavtal bör erbjudas. Subventionsnivån i sådana anställningar kan vara hög och stödet kan utgå under en lång period när det är motiverat. Skyddade arbeten för dem av oss som har allra svårast att få jobb bör byggas ut.

Utbildning stärker möjligheterna att få fotfäste på arbetsmarknaden. Långvarigt arbetslösa kan behöva en utbyggd möjlighet att utbilda sig. Vem som anordnar utbildningen är inte det viktiga – utan att det finns god tillgång på utbildningsplatser av hög kvalitet.

- Vi tycker att de av oss som inte har hittat ett jobb genom arbetsmarknadspolitiken ska få ett starkare och än mer individanpassat stöd. De som tagit sin del av ansvaret under omställningen ska ha rätt till ett utbyggt stöd. Alla borde få större möjligheter att bidra efter förmåga. Vad tycker du?

Avvägningar inom arbetslöshetsförsäkringen

Vårt mål är en väl fungerande arbetslöshetsförsäkring som bidrar till rörlighet på arbetsmarknaden och lägger grunden för en bred uppslutning kring öppenhet och utveckling i svensk ekonomi. En bättre arbetslöshetsförsäkring är en avgörande del av en starkare arbetslinje. Alla ska kunna känna en väl grundad tilltro till att arbetslöshetsförsäkringen fungerar som den ska – att den ger en pålitlig inkomstrygghet och att den inte missbrukas.

Utformningen av en bättre arbetslöshetsförsäkring rymmer en mängd svåra avvägningar. Det handlar om hur höga egenavgifterna ska vara, hur man ska kunna kvalificera sig till försäkringen, vilken ersättning som ska gälla och hur de arbets sökandes aktivitet ska säkerställas. Det handlar också om hur höga inkomster som ska försäkras och hur länge de ska försäkras. Dessa avvägningar är viktiga i den socialdemokratiska diskussionen om framtidens a-kassa.

Vi vill skapa en väl fungerande inkomstrygghet som också ger möjligheter till utveckling av den aktiva arbetsmarknadspolitiken och lämnar utrymme för utveckling av välfärdens andra delar. Det innebär att vi vill se en lång rad förstärkningar av a-kassan. Därför måste vi komma fram till i vilken ordning förbättringarna av a-kassan ska prioriteras. Vad är mest angeläget? Att sänka avgifterna för att fler ska vara med? Att stärka inkomstryggheten så att fler får 80 procents ersättning? Vad är bäst? En rejäl höjning av taket som gäller under en begränsad tid? En mindre höjning under en lång period?

Olika människor har också olika förutsättningar att anpassa sig till arbetsmarknadens krav – att flytta eller utbilda sig till nya jobb. Möjligheterna skiljer sig också åt mellan unga och gamla och mellan de som har ansvar för barn eller är ensamstående utan barn. Ska de behandlas lika?

- Vi vill bygga en väl fungerande a-kassa. Vi behöver prioritera bland de förbättringar som kan genomföras. Hur tycker du att arbetslöshetsförsäkringen ska stärkas?

Lägre avgifter

Det är och bör vara frivilligt att vara med i a-kassan. A-kassan ska vara så attraktiv att de allra flesta väljer att gå med. I en frivillig a-kassa kan de som löper minst risk att bli arbetslösa välja att lämna systemet. De som löper störst risk att bli av med jobbet är sannolikt mest intresserade av att vara med i försäkringen. Om försäkringen bara skulle finansieras med medlemmarnas avgifter riskerar vi att a-kassan enbart omfattar en grupp människor som relativt ofta blir arbetslösa. Avgifterna till en denna försäkring skulle bli höga. Kanske så höga att alltför få skulle vilja vara med i försäkringen för att den skulle kunna fungera bra. Därför ska arbetslöshetsförsäkringen också till stor del finansieras med skattemedel. Att sänka individernas kostnader för arbetslöshetsförsäkringen är nödvändigt för att få de allra flesta arbetstagare att vilja vara med.

Idag är avgifterna till a-kassan högre i branscher med högre risk för arbetslöshet. I praktiken innebär de högre avgifterna också att ännu fler lämnar a-kassan just i de branscher som upplever högre arbetslöshet. Tanken är att facket ska vara återhållsamma i sina lönekrav. Men i praktiken innebär det att grupper som redan har lägre löner får stå tillbaka. De differentierade a-kasseavgifterna leder dessutom till en osund konkurrens mellan de a-kassor som har överlappande verksamhetsområden, vilket riskerar att försvaga grunden för frivilliga och fackligt administrerade a-kassor.

Genom att finansiera arbetslöshetsförsäkringen gemensamt läggs grunden för en frivillig arbetslöshetsförsäkring som omfattar nästan alla. Ju mer som betalas med skattemedel, desto större grupper finner det attraktivt att vara med i a-kassan. Samtidigt som större gemensam finansiering av a-kassan innebär mindre resurser till andra gemensamma uppgifter.

- Vi tycker att det är rimligt att sänka avgifterna i a-kassan – även om det kräver betydande resurser. Vi tycker att alla ska ha råd att vara med i a-kassan och att de allra flesta ska vilja vara med. Vi tycker inte att avgifterna ska vara beroende av risken för arbetslöshet. Vad tycker du?

Starkare inkomstrygghet

Det svenska välfärdssamhället vilar på att alla bidrar till välfärdens finansiering – och att alla får del av den trygghet som välfärdssamhället erbjuder. Ett sätt att bygga en stabil arbetslöshetsförsäkring är att garantera att de flesta som drabbas av arbetslöshet får en ersättning som utgör en väsentlig andel av den tidigare lönen.

Vi vill att 80 procent ska ha en ersättning som motsvarar 80 procent av den tidigare lönen. De av oss som drabbas av arbetslöshet ska ha rimlig tid för att hitta ett nytt jobb. En väl fungerande försäkring bidrar till att utjämna inkomstklyftor och att skapa bättre jobb.

En högre ersättning betyder att de allra flesta arbetstagare kan skydda sin inkomst, den investering som man gjort när man skaffat sig en utbildning och därmed också sin ställning på arbetsmarknaden.

Men det kanske kan vara så endast under en viss tid. Det är rimligt att de som drabbats av arbetslöshet efter en tid börjar söka jobb på andra orter och inom fler yrken och branscher. Det är också tänkbart att den som söker jobb med tiden kan behöva ta ett jobb till en lägre avtalsenlig lön än tidigare.

- Vi vill att 80 procent ska ha en ersättning som motsvarar 80 procent av den tidigare lönen – även om det kräver betydande offentliga resurser. Bör det finnas en gräns för hur länge tidigare inkomster ska vara försäkrade? Vad tycker du?

Krav utan kränkning

En hög ersättning i arbetslöshetsförsäkringen gör att människor får bättre förutsättningar för att hitta ett jobb som motsvarar den kompetens och utbildning som de skaffat sig. Därför bidrar en högre ersättning till bättre matchning och högre produktivitet. Det är bra.

Men andra sidan av myntet är att en högre ersättning riskerar att leda till längre arbetslöshetsperioder. För att motverka detta och missbruk av arbetslöshetsersättningen krävs en god inblick i arbetssökandes aktivitet. Större möjligheter att anvisa jobb, praktikplatser, utbildning eller andra arbetsmarknadspolitiska insatser innebär en bättre uppföljning av arbetssökandes vilja till arbete. En effektiv kontroll ska innebära rimliga krav – utan att vara kränkande.

En väl fungerande a-kassa vilar på att de allra flesta upplever att de av oss som drabbats av arbetslöshet gör sitt bästa för att hitta ett jobb. Tvivel om detta riskerar att leda till att hela arbetslöshetsförsäkringen ifrågasätts. Arbetslöshetsförsäkringen får inte missbrukas.

- Vi vill ha en högre ersättning i a-kassan för att skydda inkomsten och ställningen på arbetsmarknaden för den som söker jobb. Vi vill motverka att detta bidrar till längre arbetslöshetsperioder. Det kräver en bra kontroll av aktiviteten hos dem som söker jobb. Det kan innebära att fler än idag blir avstängda – på grund av att de inte söker tillräckligt eller att de säger nej till anvisat jobb eller aktiv insats. Hur tycker du att uppföljningen inom a-kassan kan stärkas?

Starkare förändringstrygghet

En starkare arbetslinje består både av en god inkomstrygghet och av aktiva insatser av hög kvalitet för att de av oss som drabbas av arbetslöshet ska hitta ett nytt jobb.

Allt fler som blir arbetslösa slutar en tidsbegränsad anställning och hittar snabbt ett nytt jobb. De behöver en väl fungerande inkomsttrygghet under den tiden. De flesta som blivit arbetslösa hittar ett jobb inom sitt yrke eller ett jobb som liknar det förra inom samma bransch som tidigare. Andra behöver omskolning för att byta yrke eller vidareutbildning för att hitta ett jobb i en bransch där det är brist på arbetskraft. Ytterligare andra kan behöva en praktikplats eller en subventionerad anställning för att hitta ett nytt jobb. Vissa kan efter en tid behöva flytta och få stöd till det.

För några av dem som söker jobb räcker det inte enbart med stödet från den aktiva arbetsmarknadspolitiken. De kan ha stora behov av grundläggande utbildning eller mer allvarliga problem av social eller medicinsk karaktär. Eller så saknar de av någon annan anledning förmåga att prestera i den takt som arbetslivet idag kräver. De kan behöva ett skyddat arbete.

De som inte hittar ett jobb genom den aktiva arbetsmarknadspolitiken som den ser ut idag ska ha rätt till ett starkare individanpassat stöd. Den som står långt från arbetsmarknaden och har större behov ska givetvis få ett bättre stöd. Ingen ska behöva fastna i en rundgång som inte leder någonvart. I sådana lägen behöver insatserna förstärkas. Denna utvidgade insats kan handla om längre utbildningar, mer varaktiga subventionerade anställningar eller skyddat arbete. Det kan också handla om socialmedicinsk eller annan rehabilitering samt arbetsträning. Alla ska kunna bidra i arbetslivet efter förmåga.

De som får del av det starkare stödet ska få en försörjning utan koppling till a-kassan. De som har en subventionerad anställning eller skyddat arbete ska få villkor enligt kollektivavtal.

- Vi står för en a-kassa och en aktiv arbetsmarknadspolitik som bidrar till rörlighet på arbetsmarknaden och god trygghet. De som varit arbetslösa länge har ofta många problem och behöver fler typer av stöd för att komma tillbaka. Den som inte hittar ett jobb genom den aktiva arbetsmarknadspolitiken skulle kunna behöva ett förstärkt individanpassat stöd – med andra möjligheter till lång utbildning, praktik, rehabilitering eller varaktiga subventionerade anställningar och en annan försörjning än a-kassan. Vad tycker du?

